

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه مالیات بر ارزش افزوده»
(معافیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی)

مقدمه

یکی از موضوعات بسیار مهم در بررسی لایحه مالیات بر ارزش افزوده مسئله معاف یا مشمول بودن مناطق آزاد تجاری - صنعتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده است. دلیل اهمیت بسیار زیاد این موضوع آن است که تصمیم گیری در این خصوص بر میزان درآمدهای مالیاتی دولت و کاهش وابستگی بودجه به نفت، میزان فرار مالیاتی در کشور و شفاف شدن زنجیره عرضه کالا و خدمات در کشور اثرگذار خواهد بود. بررسی های کارشناسی حکایت از آن دارد که معافیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی ضمن کاهش منابع عمومی دولت (در این شرایط سخت تحریمی) و شهرداری ها و دهیاری ها، منجر به بروز فساد گسترده و فرار مالیاتی در کشور خواهد شد.

مجموعه سخن علمی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۲۵۲

شماره چاپ:

۱۵۱۸

تاریخ چاپ:

۱۳۹۸/۶/۱۷

وضعیت شمول یا عدم شمول مناطق آزاد تجاری - صنعتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده در مصوبه

کمیسیون اقتصادی

علیرغم بحث های جدی انجام شده درباره وضعیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده در نهایت براساس بندهای «ب» و «پ» ماده (۱) و جزء «۳» ماده (۵۶) مناطق مذکور از شمول قانون ارزش افزوده مستثنی شده اند. بر این اساس اولاً معامله و تبادل کالا و خدمات در این مناطق از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده معاف بوده و تکلیفی مبنی بر انجام احکام قانون مالیات بر ارزش افزوده (که منجر به ایجاد شفافیت مبادلات می شود) ندارند و ثانیاً ارسال کالا و خدمات از سرزمین اصلی به مناطق آزاد تجاری - صنعتی همانند صادرات کالا و خدمات به خارج از کشور تلقی شده و مشمول استرداد اعتبار مالیاتی خواهد بود.

معاونت پژوهش های

اقتصادی

دفتر: مطالعات مالیه

عمومی و توسعه

مدیریت

سایر دفاتر:

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۳۰۱۵۴۰۰-۵

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۷/۸

با عنایت به بررسی های کارشناسی و همچنین تجارب به دست آمده طی سال های اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده،

به دلایل ذیل **معافیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی از شمول قانون مالیات بر ارزش افزوده توصیه نمی شود:**

۱. در نظر گرفتن مشوق های مالیاتی برای فعالان اقتصادی در مناطق آزاد تجاری - صنعتی یکی از روش های متداول برای افزایش انگیزه تولید و ایجاد اشتغال در این مناطق است. لذا این مناطق از پرداخت مالیات بر عملکرد موضوع قانون مالیات های مستقیم معاف شده اند، اما معافیت این مناطق از مالیات بر ارزش افزوده به بهانه حمایت از تولید، از منظر کارشناسی قابل قبول به نظر نمی رسد. توضیح آنکه مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات بر مصرف است و مصرف کننده آن را پرداخت خواهد کرد و بار مالی آن به تولیدکننده اصابت نمی کند. دلیلی وجود ندارد که مصرف یک کالای نهایی برای مصرف کنندگان در یک نقطه از کشور مشمول مالیات بر ارزش افزوده باشد و مصرف همین کالا در نقطه ای دیگر (منطقه آزاد) معاف از مالیات بر ارزش افزوده باشد. این تفاوت بدون آنکه از پشتوانه کارشناسی قابل قبولی برخوردار باشد می تواند مصداق وجود تبعیض در میان مصرف کنندگان قلمداد شود. شایسته ذکر است به منظور حمایت از تولید داخل و تولید کنندگان در همه نقاط کشور از جمله مناطق آزاد تجاری - صنعتی، احکام مناسبی در مصوبات کمیسیون به تصویب رسیده است.

۲. یکی از دلایل بسیار مهم مخالفت با معافیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی از شمول مالیات بر ارزش افزوده ویژگی‌های جغرافیایی و سکونت این مناطق در کشور در مقایسه با سایر کشورهاست. توضیح آنکه عدم استقرار گمرکات در حد فاصل مرز سرزمین اصلی و مناطق آزاد تجاری - صنعتی، وجود مرز زمینی غیرمحافظة شده و بسیار گسترده میان سرزمین اصلی (قلمرو گمرکی کشور و مناطق آزاد تجاری - صنعتی)، مساحت قابل توجه مناطق مذکور و همچنین سکونت جمعیت زیاد موجب شده است که معافیت این مناطق، زمینه ایجاد فساد و فرار مالیاتی گسترده را فراهم آورد.

۳. کاهش وابستگی بودجه به منابع نفتی و حرکت به سمت اقتصاد بدون نفت که از مطالبات مقام معظم رهبری برای اصلاحات ساختاری بودجه عمومی کشور بوده است، الزاماتی دارد که یکی از مهم‌ترین آنها ایجاد منابع پایدار درآمدی برای دولت است. توسعه پایدار درآمدهای مالیاتی از یک طرف و ساماندهی معافیت‌های مالیاتی از طرف دیگر از اساسی‌ترین روش‌های کاهش اتکای بودجه کشور به نفت است. با عنایت به آثار و تبعات منفی معافیت مناطق آزاد (که در بندهای «۱» و «۲» تشریح شد) و نیاز کشور به خلق منابع جدید درآمدی که جایگزین درآمدهای نفتی شوند، یکی از مهم‌ترین اصلاحات پیشنهادی که منطبق بر مبانی نظری و نگاه کارشناسی است، مشمول شدن مناطق آزاد تجاری - صنعتی در قانون مالیات بر ارزش افزوده است.

۴. از آنجاکه یکی از کارکردهای اصلی اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده شفاف‌سازی جریان کالا و خدمت در اقتصاد است، معافیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی خدشه‌ای جدی به این هدف وارد می‌سازد زیرا یکپارچگی زنجیره عرضه کالا و خدمات را قطع می‌کند و منجر به عدم دسترسی به اطلاعات ناشی از مبادله کالا و خدمات در بخش قابل توجهی از قلمرو جغرافیایی کشور می‌شود که به معضل فرار مالیاتی دامن خواهد زد.

۵. براساس ماده (۱) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری صنعتی مصوب ۱۳۷۲، تولید و توسعه صادرات کالاهای صنعتی از اهداف اصلی ایجاد مناطق مذکور بوده است. از آنجاکه در گزارش کمیسیون اقتصادی به منظور ترغیب انگیزه‌های صادراتی، صادرات کالا و خدمات مشمول معافیت همراه با استرداد قرار گرفته است، لذا مشمول بودن مناطق مذکور در نظام مالیات بر ارزش افزوده هیچ خللی در کارکرد صادراتی این مناطق ایجاد نخواهد کرد.

۶. به لحاظ حقوقی وجود چنین معافیتی، تبعیض ناروا و مغایر بند «۹» اصل سوم (۳) قانون اساسی^۱ است. همچنین مغایر بند «۱» جزء «د» سیاست‌های کلی آمایش سرزمین^۲ ابلاغی مقام معظم رهبری است.

جمع‌بندی

با عنایت به آثار و تبعات منفی معاف بودن مناطق آزاد تجاری - صنعتی از مالیات بر ارزش افزوده که منجر به کاهش شفافیت اقتصادی، افزایش احتمال فرار مالیاتی گسترده در کشور و وابستگی بودجه به نفت می‌شود و همچنین تضاد با قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام، **معافیت این مناطق از شمول مالیات بر ارزش افزوده توصیه نمی‌شود.** اهمیت مشمول شدن این مناطق در نظام مالیات بر ارزش افزوده و آثار آن در شفافیت اقتصادی و جلوگیری از فرار مالیاتی به حدی است که حتی می‌توان پیشنهاد داد تمام یا بخشی از منابع حاصل از اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در این مناطق به خود مناطق آزاد تجاری - صنعتی اختصاص داده شود تا صرف توسعه زیرساخت‌ها و حمایت از فعالیت‌های اقتصادی مولد شود.

۱. رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی.

۲. ایجاد امکانات عادلانه و فرصت‌های برابر و رفع تبعیض ناروا در مناطق کشور.